

Ser i estar: la problemàtica
a l'entorn dels usos
d'aquests dos verbs

Albert Soler i Frigola
Grau en Llengua i Literatura Catalanes
Professor tutor: Pep Serra
Universitat de Girona, Facultat de Lletres
Juny del 2013

Índex de continguts

Introducció general	3
La problemàtica de l'ús dels verbs <i>ser</i> i <i>estar</i> : causes principals	3
Repàs d'autors: visions descriptives i normatives diferents per a un mateix fenomen	5
<i>Ser</i> i <i>estar</i> en la nova gramàtica de l'Institut	22
Valoració global: elecció d'una proposta normativa, aspectes essencials, conclusions	29

Introducció general

Aquest treball està format per quatre parts:

- 1- En primer lloc, es realitzarà una breu aproximació al fenomen de la variació dels verbs *ser* i *estar*. S'oferiran algunes causes que poden explicar la vacil·lació en l'ús d'aquests dos verbs així com es proporcionaran algunes de les idees que seran desenvolupades més endavant.
- 2- En la segona part del treball es fa un repàs als principals autors que han tractat el tema. Es revisaran els seus treballs i la seva visió del fenomen.
- 3- S'analitzarà la solució normativa que vol oferir la Nova Gramàtica de l'IEC. Es veurà el posicionament que adopta la normativa oficial en relació a la problemàtica en l'ús dels verbs *ser* i *estar*.
- 4- Elecció i justificació d'una determinada proposta normativa. S'oferirà una valoració global del fenomen, destacant-ne aquells elements més significatius. Es proposaran un conjunt de conclusions sobre el tema.

La problemàtica de l'ús dels verb *ser* i *estar*: causes principals.

La utilització dels verbs *ser* i *estar* és, possiblement, un dels temes més controvertits de la sintaxi actual. Molts autors han tractat aquest tema, si bé des de diferents perspectives. En alguns treballs la qüestió s'analitza des d'un punt de vista descriptiu (**Ramos**). En d'altres la qüestió s'observa de forma diacrònica (**Valcorba**). Hi ha treballs amb propostes de caire normatiu (**Solà**). Altres treballs, en canvi, analitzen les causes d'algunes vacil·lacions, centrant-se en una aplicació pràctica dels diferents models teòrics (**Llach/Serra**).

El tema presenta una gran complexitat. A continuació, es destaquen algunes de les causes de la problemàtica. No estan ordenades seguint un criteri d'importància, sinó a fi de poder aproximar-se al tema d'una forma general al principi per, a continuació, entrar a valorar aspectes més particulars.

- 1-Freqüència d'ús i contextos similars
- 2-Influència del castellà
- 3-Certes particularitats lèxiques generen vacil·lacions
- 4-Manca de normativització

1- Allò que en llengua s'utilitza més sovint, acaba generant més usos diferents i una gran variació. És una realitat que afecta tots els camps. En la fonètica, per exemple, paraules comunes i d'elevat ús com *entrepà* presenten pronuncies diferents: [ɛ]ntrepà i [ə]ntrapà. Aquesta variació depèn de si la paraula es concep com un compost (*entre + pa*; en aquest cas la primera vocal mantindria els seus trets) o bé si ja s'ha lexicalitzat (*entrepà*; la primera vocal perdria els seus trets i esdevindria neutra). És molt més probable que es produeixin

variacions en paraules d'aquest estil que no pas en compostos d'àmbit molt específic i, per tant, poc utilitzats com *extrajudicial*. Aquest mot no s'ha lexicalitzat i, per això, la pronunciació [θ]xtrajudicial és improbable. Per tant, una elevada freqüència d'ús sempre genera transformacions i variabilitat.

2- No es tractarà a fons aquesta qüestió en el treball però és una causa important de la problemàtica. És erroni afirmar que tota la problemàtica es deu a la forta influència del model castellà en els usos del verb *estar*, que envaeix usos que en català haurien d'anar amb el verb *ser*. No obstant, cal tenir present aquesta influència creixent que ha acabat per escampar-se a tot el territori, originant una pèrdua d'intuïció del parlant per determinar quin és l'ús adient en cada cas. Més endavant es veuran exemples concrets d'això així com la valoració que en fa Joan Solà¹.

3- Aquest és un dels punts centrals d'aquest treball. És essencial comprendre les característiques lèxiques dels dos verbs per entendre'n la variació. No només això; a través de conèixer a fons les particularitats dels dos verbs serà possible determinar en quin context hi escau un o altre. Per a explicar aquest punt s'utilitzarà el treball de Llach/Serra², que determina quins són els contextos on hi ha vacil·lació i n'analitza les causes. Es veurà, per exemple, que certes propietats lèxiques del verb *estar* provoquen que sigui, en molts casos, l'opció preferida pels parlants.

4-L'últim d'aquests punts, i probablement el més important, és el fet que la normativa oficial pràcticament no ha tractat el tema. La manca de solució normativa es remunta a l'època de Pompeu Fabra: el gramàtic no va descriure sistemàticament el problema i això va originar un buit normatiu, que diferents especialistes en sintaxi com Joan Solà han intentat omplir amb les seves propostes. Es veurà més endavant, en aquest mateix treball, la proposta que presenta Solà a l'estat de la qüestió sobre el tema.

L'IEC té previst publicar, d'aquí poc, una nova gramàtica normativa. Per a elaborar aquest treball s'ha tingut accés a una versió prèvia de la nova gramàtica. Finalment, l'Institut ha intentat donar una solució a un problema que la normativa general havia anat arraconant durant molt temps. Es veurà quina és la proposta de l'IEC i en què es basa.

A continuació, es farà un repàs a alguns autors. S'ha optat per centrar-se més a fons en aquells que han tractat el tema des d'una perspectiva més pràctica per tal d'entendre les bases que justificaran l'elecció d'una determinada proposta normativa.

---

¹ Solà, 1994

² Llach/Serra, 2012

Repàs d'autors: visions descriptives i normatives diferents per a un mateix fenomen

Es veurà a continuació un recull d'autors i les seves aportacions al tema. Aquest repàs dels aspectes més significatius que s'han escrit sobre el tema s'inicia amb l'obra de **Pompeu Fabra**.

Fabra no va descriure sistemàticament el problema i aquest fet va comportar un buit normatiu. Això va acabar originant una gran varietat d'usos dels dos verbs que la normativa no contemplava ni regulava. Sobre la problemàtica de l'ús del verb *ser* i *estar*, Fabra només en va fer referència en les *Converses Filològiques* (1954-1956) en uns breus comentaris. També en tractà alguns aspectes a les entrades d'aquests verbs en el *Diccionari General de la Llengua Catalana* (1932).

A *Converses Filològiques*, Fabra reflexiona, en primer lloc, sobre l'ús de *ser* i *estar* amb participi passat per a expressar una qualitat passatgera o accidental. La distinció acceptada de certs adjectius [“En Joan *és* bo” (qualitat permanent) / “En Joan *està* bo” (gaudeix de bona salut)] no és aplicable a exemples del tipus “La sopa *és/està* salada”. Segons Fabra l'única opció vàlida és “La sopa *és* salada”.

L'autor ofereix unes mínimes bases per descriure l'ús dels dos verbs en frases locatives. El verb *ser* s'utilitzaria per expressar una localització circumstancial, momentània; per exemple, “Sóc a Girona” (ara mateix, en aquests moments). L'ús d'*estar*, en canvi, implicaria una estada més definitiva, s'aproximaria al sentit de residir-hi; per exemple, “Estic a Girona” (hi visc, localització habitual). Fabra defensa que amb un complement locatiu i un complement puntual s'ha d'utilitzar el verb *ser* (“A les vuit seré a casa”).

Havent repassat alguns dels usos locatius dels dos verbs, Fabra en comenta els usos atributius. L'autor distingeix entre qualitats *permanents* i *definidores*, amb el verb *ser*, i qualitats *transitòries* i *accidentals*, amb el verb *estar*. És el cas de l'exemple que s'ha vist abans (“En Joan *és/està* bo”).

En el *Diccionari de la Llengua Catalana* (1932) les aportacions de Fabra sobre aquests dos verbs són de tipus més sintètic. El gramàtic recull els usos de cada verb en cada una de les respectives definicions:

Sobre el verb ésser: a) Com a verb intransitiu: “Existir, tenir realitat, tenir lloc com a fet.”
Déu és
 “Trobar-se en un lloc” *Les sardanes seran a la plaça.*
 b) Com a verb copulatiu: “Afirma del subjecte que posseeix tal o tal qualitat o atribut” (un adjectiu o una locució adjectival). *L’or és brillant.*
 “Afirma del subjecte que pertany a tal o tal categoria o classe, (amb un nom o un pronom).” *El voltor és un ocell.*
 “Afirma del subjecte que és equivalent o idèntic a tal altra cosa.” *Dos i dos són quatre.*
 “Un estat del subjecte o que l’acció recau sobre el subjecte.”. *El seu pare és mort; La versió ja és corregida.*

Sobre el verb estar: a) Com a verb intransitiu “No moure’s, romandre, durant un temps més o menys llarg.” *Vaig estar un any fora del meu país.*
 “Trobar-se, mantenir-se, per algun temps en una actitud, en un estat, en una condició, fent una cosa.” *Estar dret, estar de viatge.*
 “Consistir en.” *Tot està en això: que ell no ho endevini.*
 “Denotació que una cosa s’ha deixat de fer, és imminent que s’esdevingui, tenim el propòsit de fer-la.” *El tren està per arribar.*
 “Prestar atenció a algú o a alguna cosa.” *Estar per algú.*
 b) Com a verb copulatiu usat absolutament: “Cessar de fer quelcom”. *Estiguen, homes: no veieu que fent això el molesteu?*
 d) Com a verb pronominal “Privar-se de fer una cosa.”
 “Residir, habitar, fer estada.” *Ell ara s’està al carrer de Provença.*
 i) Com a verb transitiu “Tardar, emprar cert temps a fer quelcom.”
Per a fer això han estat quatre hores!

L’any 1957, **Ramon Aramon** dedica un capítol als usos de *ser* i *estar* en un treball sobre calcs sintàctics en català. L’autor fa una comparativa dels usos dels dos verbs en català i en castellà, respectivament. Arriba a la conclusió que el verb *ser* s’usa en els mateixos contextos que en castellà, que són exactament els que descrigué Fabra al DGLC. El verb *estar*, en canvi, presenta més problemàtica degut a que els usos d’aquest verb difereixen molt en cada una de les llengües. Aramon destaca els següents contextos:

1-L’expressió d’una transformació (ja sigui complerta o perfecte, real o suposada), mitjançant un adjectiu qualificatiu o un participi passat. En castellà s’expressa amb el verb *estar*: “El jarro está roto / El jarro está intacto”. En català, en canvi, no queda del tot clar quin dels dos verbs s’hauria d’utilitzar per expressar això; hi ha un ús vacil·lant entre “El gerro és/està trencat”; “El gerro és/està intacte”.

2-Amb un participi passat de verbs perfectius (per exemple *mort, viu*). En castellà van amb *estar* (“Estar vivo” / “Estar muerto”). No és possible expressar-ho amb el verb *ser* (*Ser vivo / ser muerto*) cosa que en català sí que existeix aquesta possibilitat: “Estar mort/ Ésser mort”.

3-L’expressió de situació o posició amb un sentit local (ja sigui material o figurada). En castellà s’utilitza el verb *estar*. Per exemple, “Estamos en casa”. En català el verb que hi escau és *ésser*: “Som a casa”.

4-L’expressió de presència o permanència. En castellà s’utilitza el verb *estar* en tots dos contextos: “Estoy aquí” (presència); “Estaré en casa todo el día” (permanència). En català, en canvi, s’indica la presència amb el verb *ser*: “Sóc aquí”. Per indicar permanència es poden fer servir els dos verbs: *Serem a casa tot el dia / Estarem a casa tot el dia*”.

Antoni Badia i Margarit³ també va tractar el problema relacionat amb l’ús dels verbs *ser* i *estar*. L’estudi de Badia parteix dels treballs de Gil Gaya i d’Aramon per a descriure els usos dels dos verbs en la *Gramàtica Catalana* que publicà el 1962. L’estudi es fonamenta sobre el concepte de “qualitat perfectiva” i es serveix d’aquest per a fer divisions.

Segons Badia, les qualitats amb valor perfectiu s’expressen amb el verb *ser* “alt, estimat, mort” i les qualitats amb valor imperfectiu amb *estar* “caient, ferit, cansat”. El gramàtic segueix, en aquest aspecte, una classificació general que existeix des de Fabra.

Badia intenta donar una explicació per les frases problemàtiques del tipus “aquest gerro *és / està* trencat”. La vacil·lació es justifica pel fet que frases com l’anterior (amb *ser*) es poden confondre amb frases passives. Convé adonar-se que són frases en les que és possible intuir-hi la presència d’un agent: “Aquest gerro *és* trencat (per algú)”. Badia assenyala altres motius: considera que la construcció amb *ser* és arcaïtzant i que, a més, el castellà pressiona a favor de l’ús del verb *estar*.

Un cop vistos aquests punts, **Badia** distingeix cinc tipus sintàctics:

1. Verb copulatiu + atribut. L’atribut imperfectiu pot ser nom, pronom, adjectiu determinatiu, locució adjectiva, infinitiu, etc. “Ell *és* enginyer”; “La solució *és* fugir”; “La reunió *és* ara”; “La idea *és* del meu pare”.
2. Verb copulatiu + adjectiu qualificatiu.
  - a) Amb elements inanimats en general s’usa *ser*:
“La torre *és* alta”.
  - b) Amb elements animats, per expressar qualitats permanents o imperfectives s’utilitza el verb *ser* : “Aquest home *és* alt”. En canvi, per

---

³ Badia i Margarit (1962)

expressar qualitats transitòries o perfectives, es farà servir *estar*: “El nen està dret”.

3. Verb copulatiu + participi.
  - a) Amb elements inanimats sempre s’usa *ser*: “La torre és abandonada”.
  - b) Amb elements animats, per expressar qualitats permanents *ser*: “L’home és mort”; per qualitats transitòries, en canvi, *estar*: “El nen està animat”.

4. Verb copulatiu + complement de lloc. En frases que tinguin un sentit equivalent a “trobar-se en un lloc”, s’utilitza *ser*, com a “On sou?”. En el sentit de “romandre en un lloc durant un temps determinat”, s’utilitza *estar*: “Estaré a casa dues hores”. Aquest últim punt pot generar vacil·lació: frases com la de l’exemple, en les que es combina una informació locativa i una de temporal seran tractades més endavant en el treball de **Llach/Serra**.

5. Els sentits etimològics de *ser* i *estar*, descrits pel DGLC (“existir” i “residir”).

Els treballs d’Aramon i Badia parteixen de classificacions que no tenen en compte les característiques gramaticals dels verbs. Gramàtics com **Ferrater** (1981), **Solà** (1987, 1994) i **Oliva** (2008) fan notar aquesta mancança.

És cert que s’observa com, de forma general, les qualitats permanents, “perfectives” s’expressen amb *ser*: “En Joan és alt”; i les que tenen un valor transitori, “imperfectiu” van amb *estar*. Plantejar un model basant-se en aquestes consideracions seria erroni ja que, com es veurà més endavant, el verb *estar* també té aspecte perfectiu (Badia associa la perfectivitat exclusivament al verb *ser*). Frases com “El gerro està trencat” es podrien justificar per l’aspecte perfectiu del verb *estar* i no pas, com apunta Badia, a la pressió del castellà o a evitar un suposat ús arcaïtzant del verb *ser*.

L’estudi de **Jaume Vallcorba** (1978) sobre l’ús dels verbs *ser* i *estar* és fet des d’una perspectiva diacrònica. L’objectiu de l’autor és restablir els usos genuïns d’aquests verbs. El seu treball es divideix en tres parts:

- 1- En primer lloc, determina les marques de context lligades a cada verb. Així, amb complements de temps duratius (CTD) o amb una subordinada que tingui aquest valor s’utilitza el verb *estar*: “Estigueren molts dies davant del rei”. En canvi, amb complements de temps no duratius (CTND) o amb subordinades equivalents, que expressin un moment puntal s’usa el verb *ser*: “Aquell dia ja eren davant del rei”.

A les subordinades introduïdes per la conjunció *fins que* hi correspon el verb *estar*: “Estigueren davant del rei fins que els deixà anar-se’n”. Noti’s que la conjunció *fins que* implica una idea de permanència, que per norma general s’expressa amb el verb *estar*.

2- En segon lloc, s’analitzen els significats de cada verb. Vallcorba argumenta que algunes estructures formades per *estar* + participi es podrien interpretar com a passives de certes frases amb *tenir* (o derivats). Per exemple, “Els peus han d’estar coberts” tindria un significat equivalent a “Ha de tenir els peus coberts”.

En frases amb complements de lloc, el verb *ser* expressa una “estada circumstancial”, mentre que *estar* indica “residència”, per un període més extens. Per extensió, *ser amb algú* és reunir-s’hi una estona i *estar amb algú*, conviure-hi. Alguns exemples: “Demà seré a Vic” (localització); “Estic a Vic d’ençà que em vaig casar” (residència), “Seré tota la tarda amb el director (un temps concret); “Aquí estic en un pis amb més estudiants” (període més llarg, convivència).

Vallcorba recull l’ús del verb *estar* per expressar la manera en què es troba una persona o una cosa. Per exemple: “Amb el canvi de cap, ara estic millor a la feina”. S’aplica a frases com “La torre *és/ està* alta”. El verb *ser* indicaria una qualitat de la torre (té molta alçada), mentre que *estar* faria referència a l’estat, la manera en què es troba (situada en un lloc elevat).

3-Per últim, Vallcorba fa un estudi de les construccions arcaïques dels dos verbs amb els substituïts moderns genuïns. Determina que per expressar la presència en un lloc d’un subjecte animat i un complement de temps no duratiu s’ha d’utilitzar el verb *ser*: “En Pere ara *és* aquí”.

El verb *estar* s’ha d’utilitzar en oracions aparentment locatives amb complement de temps duratiu o bé que expressin la voluntat d’un agent o com a equivalent de tenir: “En Pere *estarà* a la ciutat per poc temps”, “Les claus han d’*estar* al calaix”.

Un altre autor destacat que ha tractat la variació de *ser* i *estar* és **Josep Ruaix** a *Observacions crítiques i pràctiques sobre el català d’avui* (1994). Defineix *ser* com un “verb puntual, quasi sense càrrega semàntica” i *estar* com un “verb lineal, amb càrrega semàntica de posició, immobilitat, permanència i intensitat”. Ruaix sistematitza els usos d’aquests verbs de la següent manera:

Ser: Usat en forma absoluta expressa existència: “Déu *és* i *serà*”.

Usat amb predicat nominal, complement predicatiu, complement modal o complement preposicional d’objecte, expressa conceptes com identitat, pertinença,

qualitats essencials d'alguna cosa etc. “Dos i dos són quatre”, “La Maria és de plànyer”, “La neu és blanca”.

El verb *ser* s'utilitza per expressar qualitats i accidents d'una cosa (amb adjectiu): “La sopa és freda”. També l'estat d'un subjecte animat (amb participi): “Sóc jubilat”; “Sóc casat”.

Es pot utilitzar amb complements de lloc o de temps. D'aquesta manera pot expressar el temps en què ocorre una acció: “Els exàmens seran el dia vint-i-cinc”; o bé la simple presència, puntual i sense connotar posició: “Els nostres amics són de vacances”, “Ja hi som!”.

Estar: Usat en forma absoluta expressa immobilitat, inactivitat (s'aproximaria al significat dels verbs “parar” o “cessar”): “Ja estic”, “Deixa'l estar”.

Acompanyat d'un predicat nominal, complement predicatiu, comp. modal o comp. preposicional d'objecte pot expressar: Posició, estat modal, escaïença, fixació o intensitat en el resultat d'una acció: “El pal està tort”, “Estem sense aigua”, “Mal m'està el dir-ho”.

Hi ha altres sentits que es construeixen amb un complement preposicional d'objecte: *estar de* [“En Pere n'està molt de la seva dona” (l'aprecia molt); *estar que* [“Estic que en Pere no vindrà” (crec que no vindrà)]; *estar-se de* [“En Jordi no se'n pot estar de criticar-me a totes hores” (no se'n pot abstenir)]; *estar per* [“En Jordi avui està per la feina” (centra l'atenció en la feina)] i d'altres com *estar en*, *estar amb*, etc.

Com es veu en aquesta sistematització d'usos dels dos verbs, *estar* permet generar una àmplia varietat de significats, ja sigui per si mateix o en combinació amb preposicions. L'explicació d'això la trobem en les característiques de cada un d'aquests verbs. Ho apunta **Ruaix** a l'inici: el verb *ser* quasi no té càrrega semàntica i, per tant, té moltes limitacions pel que fa a generar significats variats. El verb *estar*, segons Ruaix conté informació (o càrrega semàntica) de posició, immobilitat, permanència i intensitat. És apte en una gran varietat de contextos degut a que el verb té entitat pròpia.

Un dels autors més destacats en relació a l'ús de *ser* i *estar* és **Joan Solà**. El gramàtic dedica diversos estudis en relació al tema. En aquest treball es veurà el capítol que hi va dedicar a *Sintaxi normativa: estat de la qüestió* (1994).

La majoria d'estudis sobre el tema són fets des d'un punt de vista teòric. Possiblement, el treball de Solà sigui un dels més útils per tal de donar solució a aquest problema. El 1994 publica *Sintaxi normativa: estat de la qüestió*, un treball acadèmic on recull els aspectes més controvertits de la sintaxi del moment. Solà dedica un capítol a parlar dels verbs *ser* i *estar*. Exposava d'una forma clara els problemes que presenta aquest fenomen però va més enllà: presenta una proposta amb voluntat normativa que anomena "Proposta de mínims".

Solà, a l'inici del capítol, fa notar la dificultat d'aquest punt de la sintaxi. En unes poques línies en resumeix allò essencial:

Vet aquí un altre dels grans temes pendents en la nostra llengua moderna, no dic tan sols en la nostra gramàtica. Un punt dels més centrals i difícils de tota la sintaxi, del qual, paradoxalment, inexplicablement, la gramàtica normativa no diu ni una sola paraula. Aquí la dificultat és doble: teòrica i pràctica⁴.

És interessant observar el fet que **Joan Solà** qualifica els usos de *ser* i *estar* de "gran tema pendent". Certament, malgrat la gran quantitat de treballs sobre aquests dos verbs la qüestió segueix (o seguia) sense resoldre's o, més aviat, és precisament la falta d'entesa en aquest tema el que propicià l'aparició de tanta literatura al respecte d'això. L'autor es mostra sorprès pel fet que la gramàtica normativa no hagués donat solució a un problema tan complex. Per últim, divideix la problemàtica en dues vessants: una teòrica i una altra pràctica.

En primer lloc, Solà parla de la dificultat teòrica que consisteix, bàsicament, en la falta d'acord entre els diferents autors que han tractat el tema. És difícil arribar a establir, des d'un punt de vista lingüístic, el funcionament d'aquests verbs. L'autor suma a aquesta problemàtica els usos dels verb *haver-hi* i *ser-hi*.

Des d'un punt de vista pràctic, Solà apunta que aquest és un punt de la sintaxi que presenta una àmplia variació dialectal. Si el problema pogués ser resolt des d'un punt de vista normatiu, restaria encara la variació dialectal:

Resulta que aquest és potser el punt de sintaxi en què els dialectes catalans són més divergents. Els de més al nord, en consonància amb el veïnatge del francès, usen el verb *ser* en molts casos que els altres no podríem assimilar. Els de més al sud, en canvi, tenen un ús d'*estar* que, de fet, converteix el seu sistema en paral·lel exacte del sistema del castellà. A Catalunya i a les Illes es conserva un cert equilibri entre els dos verbs, però *estar* hi avança d'una manera claríssima i, segons tots els símptomes, imparable: a costa de *ser-(hi)*, d'*haver-hi* i d'altres verbs⁵.

---

⁴ *Sintaxi normativa: estat de la qüestió*, p. 127.

⁵ *Ibid.*, p. 128.

La variació dialectal, com apunta Solà, està condicionada pels usos del castellà i francès, respectivament, en les seves àrees d'influència. Uns usos que, a més, són incompatibles. L'autor identifica un altre problema: la substitució dels verbs *ser-(hi)* i *haver-hi* pel verb *estar*. Per tal d'establir-ne els usos, l'autor fa una definició de cada un dels vers (*ser*, *ser-hi* i *haver-hi*) que acompanya amb diversos exemples:

- (1) **Haver-hi** Verb existencial-presentatiu. S'usa per indicar l'existència-presència d'*un nominal*, el qual fa de rema⁶ (va posposat al verb: en situació màximament remàtica, assertiva) i tant pot ser indeterminat (a) com determinat (b), o pot ser un demostratiu (amb elisió del nom) (c), però no un altre pronom (d):

- a) ¿Que hi ha *petrolí*?⁷
¿Que hi ha *festa*, avui, aquí?
Al primer vagó només hi ha *tres persones*.
- b) ¿Que hi ha *en Pere*?
Allà baix hi ha *en Pere / la teva germana / els documents*.
- c) A les festes de la Garriga hi ha *aquests, aquells* i els de més enllà.
Aquí hi ha *allò* que busques.
- d) * A les festes de la Garriga hi ha *tu / nosaltres / ells*.

- (2) **Haver-hi** Verb existencial. S'usa per indicar l'existència o no existència respecte d'un nominal, el qual fa de tema (està elidit o pronominalitzat i pot aparèixer duplicat amb desplaçament a l'esquerra o a la dreta: en situació tematitzada) i és indeterminat:

- a) No, *de petrolí*, no *n'hi* ha
Sí que *n'hi* ha, *de petrolí*.
No *n'hi* ha, *de festa*, avui

En canvi, segons Solà, amb elements determinats o demostratius (amb elisió del nom):

- b) *En *Pere / els documents del cotxe / les teves amigues* (,) no hi ha

---

⁶ Ibid., p. 128.

⁷ S'ha optat per respectar l'estil de Solà (els signes d'interrogació a banda i banda) en citar aquests exemples

*No hi ha, en Pere / els documents del cotxe / les teves amigues

c) *Aquests, aquells i els de més enllà no hi ha, a les festes de la Garriga.

(3) **Ser-hi** Verb existencial. S'usa per indicar l'existència o no existència respecte d'un nominal, el qual fa de tema (no està pronominalitzat, pot estar elidit i pot aparèixer desplaçat a l'esquerra o a la dreta: en situació tematitzada) i és determinat:

a) No, no hi és / No, no hi és, *en Pere*

Sí que hi són / ¿*Els documents?*?: sí que hi són.

b) *Aquests, aquells i els de més enllà* (,) no hi són a les festes de la Garriga.

c) *Nosaltres* no hi som. / Ja no hi som, *nosaltres*.

S'usa també per indicar l'existència o no existència *d'un nominal* representat per un pronom com els següents (aquest nominal és rema):

d) Avui hi són *aquests* (polítics), demà uns altres: però tots ens cobren la mateixa contribució.

e) A les festes de la Garriga hi eres *tu*, hi eren *ells*, hi eren *tots*.

f) Avui el metro va buit: al primer vagó només *hi sóc* (*hi ha) *jo*, i al segon vagó només *hi ha* (*hi són) *tres persones*.

(4) **Ser** Verb locatiu. S'usa per introduir un complement que indica la localització respecte d'un nominal, el qual fa de tema (no està pronominalitzat, pot estar elidit i pot aparèixer desplaçat a l'esquerra o a la dreta) i és determinat (encara que alguna vegada no ho sembli):

a) *La festa* és a la casa del davant

b) ¿Que saps on són? / No sé on són.

¿Que saps on són, *els documents del cotxe?* / No sé on són, *els documents del cotxe*

c) *Aquests, aquells i aquells altres* són a les festes de la Garriga.

d) *Tu, nosaltres i (tots) ells* som a les festes de la Garriga, si t'ho pregunten.

Aquesta és, a grans trets, la categorització que Solà fa d'aquests verbs. Un cop vist el plantejament teòric, l'autor descriu alguns dels errors més freqüents que es cometien en l'ús d'aquests verbs. Uns errors que, especialment, tenen a veure amb l'avenç imparable d'*estar* que desplaça els usos tradicionals d'*haver-hi* i *ser-hi*. L'ús d'aquests verbs existencials, com es veurà a continuació, es redueix d'una forma notable en benefici d'un ús d'*estar* calcat del castellà:

a) [Una amiga per telèfon]: ¿Que està la Carme? ['haver-hi']

b) No estic disposat a seguir la línia que marca un determinat poder. Avui estan aquests, demà uns altres; i els periodistes, d'una banda a l'altra com titelles. ['haver-hi' i potser 'ser-hi']

c) –¿Podem preguntar ja? [...]

–És clar, home, per això estan les rodes de premsa. ['haver-hi' 'ser']

d) La policia no descarta que darrere la tragèdia estiguin les forces de la màfia. ['haver-hi']⁸

Solà també destaca un tipus de construcció on genuïnament s'utilitza *haver-hi* i que, actualment (en molts casos), es troba amb *caber*: “¿Cabria la possibilitat que un malalt com Manuel Revert s'exhibira davant la població infantil?”

A continuació, l'autor parla del cas més notori de l'expansió d'*estar* en el català actual. El fenomen consisteix en desplaçar els usos locatius del verb *ser*:

a) ¿On estan els flams que vam comprar ahir?

¿Em podria dir on està la parada del 64? ['ser']

b) Vostè està aquí. (extret del croquis d'unes instal·lacions, amb una fletxa que assenyalava el lloc on es troba la persona que mira el croquis.) ['ser'; o senzillament “Sou aquí”]⁹

El verb *estar* substitueix també usos no locatius de *ser*, com els dels exemples següents:

---

⁸ Ibid., p. 131.

⁹ Ibid., p. 133.

- a) –¿Què vols de postres? –Pomes, que estan molt bones [que m’agraden molt]
- b) –Supose que les meues ordres estan clares –repetí una volta més Tordera.
- c) (a la cua d’una botiga, una clienta es queixa que un altre client li passa davant)
Ara estic jo [‘ara sóc jo’ o ‘em toca a mi’]

D’altra banda convé assenyalar l’escampament de la tendència inversa, és a dir, la ultracorrecció de construir amb *ser* els elements preposicionals no locatius, (tot i que, segons Solà, molts són recents i no es pot dir que tinguin tradició):

- a) La cultura no és pas a l’abast de tothom [estar a l’abast]
- b) Els seus pares són de viatge. Són de vacances. [estar de viatge, estar de vacances]
- c) Un acte, etc., ser a punt. [estar a punt]
- d) La persona X és en coma a la clínica Y.[estar en coma]

El temor a usar *estar* genera ultracorreccions a partir dels verbs *restar*, *romandre* i sobretot *raure*, que en principi són verbs més específics. Vegem-ne els exemples que dóna Solà:

- a) Per obrir els refugis en les dates que *resten* tancats consulteu la Comissió d’Equipaments.
- b) El contenciós que enfornta ambdós partits *rau* [...]

Finalment Solà recull un parell d’usos moderns, dels quals no se sap si tenen cap tradició o fonament. Són usos propis del parlar de la gent jove:

- a) (Un nen o nena parlant d’un altre):
No m’està amic / No li estic amic.
- b) Des de feia segles els jutges ja no jutjaven “según su leal saber y entender”. El despotisme il·lustrat els havia donat el *Código*, havien d’estar al *Código*, fos com fos.

S’ha apuntat que l’origen d’aquesta invasió *d’estar* en usos que són propis d’altres verbs es deu a la influència del castellà. Però n’hi ha d’altres. Més endavant veurem com les

característiques inherents al verb *estar* propicien que el parlant en prefereixi l'ús en determinats contextos.

Havent vist aquests exemples és possible fer-se una idea inicial de la problemàtica actual en relació a l'ús de *ser* i *estar*. D'una banda, el verb *estar* desplaça els usos genuïns del català: *ser-hi* i *haver-hi* en l'expressió dels existencials, *ser* en determinats locatius. De l'altra, el parlant sovint té la sensació que està cometent un error i tendeix a evitar el verb *estar* en usos legítims, substituïnt-lo per verbs poc adients pel seu significat específic com ara *restar*, *romandre* o *raure*. Aquest fenomen es coneix com a ultracorrecció.

Solà opina que l'avenç del verb *estar*, en molts casos, és irreversible. Això s'explicaria pel fet que la intuïció dels parlants ha canviat. L'establiment d'unes regles externes no és suficient per pal·liar aquest fenomen:

[...] Avui la intuïció que tota la joventut pot tenir sobre l'alternança d'aquests verbs no s'assembla gaire o gens a la intuïció que en tenien els catalans del Principat d'ara fa cinquanta anys.¹⁰

L'autor opina que els usos dels verbs *ser* i *estar* s'han mantingut en equilibri gràcies a la pròpia intuïció del parlant. Un equilibri que s'ha trencat en els últims cinquanta anys:

Dic del Principat, perquè sembla que tot l'equilibri que s'ha intentat de mantenir en aquests verbs des dels anys quaranta (abans, paradoxalment, aquest sector tan central de la sintaxi normativa era pràcticament verge) s'ha basat en la intuïció de les generacions velles de parlants del Principat.¹¹

Què podria haver fet canviar la intuïció dels parlants? S'ha de tenir en compte que una de les causes principals dels errors en la utilització de *ser* i *estar* té a veure amb la influència que exerceix el castellà. S'ha vist en alguns dels errors anteriors que l'ús del verb *estar* sovint és calcat del model castellà. Aquest fet podria justificar, també, l'utilització incorrecta d'alguns verbs per expressar existència: *Cabria la possibilitat de (...)? [en comptes d'haver-hi].

Solà considera que aquesta problemàtica comença a generar-se fa unes poques dècades. Coincideix amb l'arribada d'immigrants castellanoparlants i l'expansió de la influència del castellà que això va comportar.

Finalment, el gramàtic presenta el que anomena "Proposta de mínims": una proposta per a regular l'ús dels verbs *ser* i *estar*. **Solà** es basa en les línies següents:

---

¹⁰ *Ibid.*, p. 136.

¹¹ *Ibid.*

1-Ús de *ser* exclusiu per indicar mera localització: “La carne és al terrat”.

2-Ús d'*estar* exclusiu:

- a) Subjectes animats, amb participis, adverbis i adjectius que indiquin afeccions transitòries; subjectes inanimats, amb adverbis: “Estic molt refredat”; “Aquesta suma no està bé.
- b) Sintagmes preposicionals (excepte si tenen valor locatiu o classificatori, del tipus “Són a l'estació”; “La Carne és d'Alcoletge”).

Seria el cas de frases com “Avui el bacallà no està a l'abast de tothom”; “El segon volum ja està a la venda”; “En Ramon està en coma a la Delfos”.

3-Es pot donar una doble possibilitat (*ser* = *estar*) en els casos següents:

- a) Amb *viu, mort, casat, solter*.
- b) Inanimats, amb participis i adjectius de qualitats transitòries: “La porta és=està tancada”; “El raïm ja és=està madur”

4-Oposició entre *ser* i *estar*:

- a) Animats, amb certs adjectius: *alegre, trist, tranquil, quiet...* (tolerable amb altres: *vell, amable, maco...*)
- b) Inanimats, amb tort i fluix (tolerable amb altres com: *espès, net, brut...*).

5-Fomentar l'ús del verb *haver-hi* (distingint-lo de *ser-hi*):

¿*Que hi ha la Carne?* (diferent de ¿*Que hi és, la Carne?*)

6-Evitar l'ús d'ultracorreccions:

- a) Per exemple, construir amb *ser* els elements preposicionals no locatius (s'ha vist l'exemple de “La cultura no és pas a l'abast de tothom”).
- b) L'ús de verbs específics com *raure* en lloc de, *consistir estar*.

A continuació, es farà referència a la descripció que fa **Joan-Rafael Ramos** sobre l'ús d'aquests dos verbs a *Gramàtica del Català Contemporani* (2002). L'autor organitza la descripció dels usos d'aquests verbs en base a tres factors:

- 1-El tipus de construcció (usos locatius i usos atributius)
- 2-La modalitat de l'acció (contextos no duratius/contextos duratius)
- 3-El caràcter animat o inanimat del subjecte.

El punt de partida són els usos locatius i els usos atributius, als quals es van integrant la resta de factors. Pel que fa als usos locatius, Ramos diferencia el fet d'indicar localització

(amb el verb *ser*), de l'indicació de la permanència (amb el verb *estar*). Així, d'una forma general, es pot afirmar que els contextos no duratius utilitzen el verb *ser* i els contextos duratius, *estar*.

“En Joan és al mercat” -> indica localització i no expressa una duració en l'acció context no duratiu. Verb *ser*.

“L'habitable on va estar era molt petit” -> indica permanència en un lloc, el context és duratiu (l'acció s'allarga en el temps). Verb *estar*.

De totes maneres, és possible trobar el verb *ser* acompanyat d'adjunts temporals com a “Seré fora algunes hores”.

Pel que fa als usos atributius, Ramos separa els usos amb sintagmes preposicionals i adverbials, per una banda; i els usos amb adjectius i participis, per l'altra.

Els sintagmes preposicionals i adverbials solen preferir l'ús del verb *estar*. Pel que fa als usos atributius amb adjectius i participis, en contextos duratius s'utilitza sempre el verb *estar*, mentre que en contextos no duratius hi ha l'alternança entre *ser* i *estar* per a propietats i estats dels subjectes animats (“En Pere és gran”; “En Pere està trist”); pel que fa als inanimats és preferible utilitzar el verb *ser* tot i que s'accepta fer servir *estar* en casos com “La sopa és/està freda”.

Ramos considera que frases en les que apareixen expressions temporals i locatives alhora s'ha de tenir en compte quin dels dos aspectes és el preminent. Així, si en la frase es vol destacar l'aspecte locatiu, es farà servir el verb *ser*. Si, en canvi, allò destacat és la temporalitat, s'utilitzarà el verb *estar*.

Autors com **Llach/Serra**¹² (2012) han enfocat el tema des d'un punt de vista pràctic. En primer lloc fan un recull d'allò essencial que ha aportat cada autor. A continuació determinen un conjunt de casos en els que es produeixen errors o vacil·lacions en l'ús. Són els següents:

- a) Frases on apareixen locatius que poden incorporar informació temporal.
- b) Frases on apareixen locatius d'assoliment o culminatius.
- c) Sintagmes preposicionals que poden incorporar informació locativa.
- d) Atributs: subjectes inanimats, amb participis i adjectius de qualitat transitòries.¹³

---

¹² “Ser o estar? Les raons d'algunes vacil·lacions”, Joan Solà, *in memoriam*

¹³ *Ibid.*

Sense entrar encara en matèria, és possible aventurar que els problemes en l'ús d'aquests verbs apareixen en incorporar, en locatiu, informació de tipus aspectual com “temps” o “assoliment”, “culminació”. Pel que fa als usos atributius, la vacil·lació es genera per l'expressió de qualitats transitòries, que es relaciona també amb l'aspecte del verb.

Vegem, a continuació, una ampliació d'aquests punts:

a) Frases on apareixen locatius que poden incorporar informació temporal.

La teoria més elemental dels usos de *ser* i *estar* determina que, en català, les localitzacions pures s'expressen amb el verb *ser* mentre que el verb *estar* expressa la idea de permanència (acompanyat o no per un adjunt de temps).

“En Joan *és* a Barcelona.” (en aquest precís moment)

“En Joan *estarà* a Girona tota la setmana.”

Frases com la següent no haurien de presentar problemes:

“El iogurt *és* a la nevera.” (expressa una simple localització.)

Però en incorporar sintagmes que aporten informació temporal, s'utilitza el verb *estar*:

“El iogurt *està* a la nevera des del dia que l'hi vas posar tu.”

Les dues frases comparteixen una part de la informació –ambdues expressen localització– i, per tant, és lògic que el parlant acabi utilitzant una sola forma per expressar-ho. És una qüestió d'economia del llenguatge. Per tant, és probable trobar frases on únicament s'expressi simple localització, construïdes amb el verb *estar*:

“El iogurt *està* a la nevera.” (localització, sense indicar-ne cap més informació)

Com s'ha vist, el verb *estar* és preferible en construccions temporals. El verb *estar*, a diferència de *ser*, té la propietat d'expressar matisos temporals. *Estar* marca d'una forma definida la predicació i li otorga una referència temporal definida. Aquests trets aspectuals fan que el verb *estar* sigui més atractiu pel parlant.

Aquesta tendència s'accentua en els casos en què una sola frase conté un adjunt temporal i un adjunt amb informació locativa:

1a En Pere *serà* a la fàbrica tot el mes.

1b En Pere *estarà* tot el mes a la fàbrica.

2a Demà *serem* a Girona

2b Demà *estarem* a Girona.

3a Aquest vespre *seré* a casa meva.

3b Aquest vespre *estaré* a casa meva.

Les frases 1a i 1b contenen un adjunt temporal (tot el mes) i un adjunt locatiu (a la fàbrica). La confusió es genera quan es combina informació locativa amb una altra de tipus temporal: les propietats aspectuals del verb *estar* fan que el parlant tingui tendència a preferir-lo en aquest tipus de frases, malgrat que no sempre queda clar en què exactament es vol incidir; allò important en la frase és el fet de trobar-se a la fàbrica, o bé el temps d'estada en aquesta?

Si es vol destacar la localització, el fet de trobar-se en la fàbrica més que no pas la duració d'aquesta estada, l'opció adequada seria la 1a. Veiem que en aquest cas s'utilitza el verb *ser*, per marcar localització, i es situa l'adjunt locatiu (a la fàbrica) immediatament després del verb per tal de destacar-lo. Si, en canvi, es vol fer èmfasi en la temporalitat, és a dir, la durada de l'estada a la fàbrica és més important que la idea de la localització, llavors s'utilitzarà el verb *estar* i l'adjunt temporal es situarà en la primera posició després del verb, com s'observa a 1b. És el mateix concepte que s'ha vist a Ramos.

Les frases de 2 i 3 són encara més ambigües i confuses ja que no es contempla l'opció de desplaçar els adjunts per reforçar una o altra interpretació. En aquests casos, l'únic que pot ajudar a fer-ne la distinció és l'ús del verb *ser* i *estar*.

Segons **Llach/Serra**, és comprensible que, per economia, el parlant tendeixi a fer-ne un sol ús. Des d'un punt de vista intern, fixant-se en les característiques de cada verb, *estar* sembla la millor opció tenint en compte que conté informació de tipus aspectual. Però també s'han de tenir en compte aspectes externs de la llengua:

És comprensible que per economia es tendeixi a un sol ús. De fet, en condicions neutres podria ser qualsevol dels dos verbs, però si es té en compte la pressió adstràtica del castellà, és molt probable que s'usi un sol verb, el verb *estar*.¹⁴

Es podria incloure dins d'aquest grup, un dels exemples de Fabra que hem vist anteriorment:

Van trobar els soldats sota el pont: estaven allí, armats. (IM 112)

---

¹⁴ Ibid.

En aquest exemple Fabra volia incidir en l'estat de permanència (s'entén que els soldats esperaven sota el pont, es percep el concepte de *duració*) però el complement locatiu *allí* podria impulsar l'ús del verb *ser*, generant confusió.

Hi ha un grup de locatius que experimenta d'una manera més intensa aquesta variació: es tracta dels locatius de tipus abstracte o figurats. Vegem-ne alguns exemples:

Ja som a final de mes
Ja estem a final de mes

Ser a les últimes
Estar a les últimes

La idea figurada de localització entra en conflicte amb l'expressió de la temporalitat. Aquí, a més, la idea de localització és abstracte per la qual cosa determinar quin dels dos verbs hi escau és una tasca difícil.

b.Locatius d'assoliment o culminatius

En aquest grup, la vacil·lació es produeix en frases que incorporen locatius traduïbles per *arribar a*:

- a) Quan siguis al pis més alt, ja em diràs si t'has cansat o no.
- b) No obris el regal fins que no siguis a casa teva.

En aquestes dues frases hi ha localització però també s'hi incorpora la idea de procés, sotmès a una temporalitat, que es marca a través d'adverbis o locucions adverbials temporals (*quan, fins que...*). En aquest cas també, la possibilitat que té el verb *estar* per expressar un aspecte duratiu o resultatiu explicaria per què el parlants el prefereixen en comptes de *ser*.

c.Sintagmes preposicionals que poden incorporar informació locativa

Els errors es poden produir en el sentit contrari; hi ha sintagmes preposicionals que han d'anar amb *estar* però que contenen una preposició amb sentit locatiu. Els exemples que ofereixen **Llach/Serra** són: *Estar a l'abast, estar en el punt de mira, estar als núvols, estar fora de* etc.

Degut a la preposició locativa, el parlant té tendència a utilitzar el verb *ser*, per ultracorrecció. Abans s'han vist alguns exemples que donava Solà en relació a aquest apartat.

d.Atributs

No només es produeixen confusions en els usos locatius. En alguns usos atributius és difícil determinar quin verb hi correspon. En primer lloc es tractarà el cas del verb *ser/estar* copulatius amb subjectes inanimats i seguits d'adjectius i participis. Vegem-ne alguns exemples:

La sopa és freda
Els préssecs són verds
La làmpara és encesa
El got és trencat
La porta és oberta¹⁵

Es destaquen dos factors a favor de l'ús d'estar en aquestes frases: En primer lloc, els adjectius i participis dels exemples es podrien definir dins una graduació o bé una oposició. Per tant, en la frase hi sorgeix el concepte d'estat transitòri o el resultat d'un procés, valors que *estar* pot expressar més bé que no pas *ser*.

En segon lloc, hi ha una distinció entre estats o processos (*estar*) i propietats (*ser*). Els exemples anteriors es podrien interpretar com a estats o resultats d'un procés, per la qual cosa es tendiria a l'ús del verb *estar*.

L'aspecte perfectiu també juga un paper important en les frases amb subjectes animats que van acompanyats d'adjectius o participis. "Ser simpàtic", per exemple, consisteix en atribuir un predicat a un subjecte, mentre que "Estar simpàtic" a més a més de l'atribució incorpora l'aspecte perfectiu: "Avui sí que està simpàtic".

Ser i estar en la nova gramàtica de l'Institut¹⁶

A continuació es veurà la proposta normativa de L'IEC. La informació sobre el tema es recull al capítol dedicat a la predicació no verbal.

---

¹⁵ Ibid.

¹⁶ Informació extreta del capítol dedicat a la predicació no verbal dins la versió electrònica de la Gramàtica de la llengua catalana (IEC). Part de sintaxi en procés d'elaboració.

En primer lloc es parla de les propietats de *ser* i *estar*:

El verb copulatiu prototípic del català és el verb *ser*, verb que es limita a ser portador de les propietats oracionals de temps, persona i nombre. El verb *estar*, tot i ser també copulatiu està un xic dotat d'informació semàntica: sense ser el predicat de l'oració, hi afegeix un valor aspectual. L'ús d'un o altre verb pot comportar una (lleu) diferència semàntica.¹⁷

La gramàtica defineix que el verb *ser* construeix les copulatives d'identificació i les copulatives de caracterització que adscriuen d'una manera neutra una determinada propietat al subjecte. L'atribució de la característica o propietat es pot fer amb:

- Un sintagma adjectival (*Aquesta terra és poc fèrtil; Això és molt perillós*)
- Un sintagma nominal no definit (*És notari; Era una malalta*)
- Un sintagma preposicional que pot expressar: origen (*La Roser és de Benicàssim*); destinació (*Serà per a tu*); causa (*La manifestació és per la guerra*); etc.

Amb el verb *ser* es construeixen les copulatives d'identificació i les copulatives de caracterització que associen d'una manera neutra una determinada propietat al subjecte. L'atribució de la característica o propietat es fa a través d'un sintagma adjectival (*Aquesta terra és poc fèrtil; Això és molt perillós*), un sintagma nominal no definit (*És notari; Era una malalta*) o un sintagma preposicional que pot expressar origen (*La Roser és de Benicàssim*), destinació (*Serà per a tu*), matèria (*Les tassetes són de pisa i no pas de plata*), causa (*La manifestació és per la guerra*) etc.

Per atribuir propietats que comporten un procés que mena a un canvi d'estat, es fa servir el verb *estar*. La gramàtica aclareix que el verb *estar* posseeix valor aspectual i per això és apte per expressar propietats contingents, és a dir, aquelles que no són inherents al subjecte del tipus:

El teu germà està trist des que sap que no vindreu
Estàs content
Estic com si m'haguessin apallisat
El retrat dels avis està si cau no cau

L'exemple que posa la gramàtica és aclaridor pel que fa a aquest punt: fa notar la distinció a la frase “Aquesta sala és molt freda, però ara està calenta perquè hi ha dues estufes”. “Molt freda” és la propietat inherent a la sala, la que esdevé una característica pròpia i s'expressa amb el verb *ser*. Direm que *està calenta* perquè l'han escalfat (propietat contingent).

---

¹⁷ “Predicació no verbal”, versió electrònica de la Gramàtica de la llengua catalana (IEC). Part de sintaxi en procés d'elaboració.

En les frases atributives, a més de les diferències semàntiques, s'han de tenir en compte dos factors més en l'ús d'un o altre verb: la categoria que realitza la funció d'atribut i el caràcter animat o no animat del subjecte. S'ha vist una aproximació a aquest punt en l'apartat dedicat a Ramos: determinades categories gramaticals s'associen millor amb un verb de la mateixa manera que un determinat subjecte (animat o inanimat) condicionarà també l'ús de *ser* o *estar*.

L'IEC defensa l'ús exclusiu d'*estar* quan l'estat s'expressa amb un sintagma adverbial (“Tu no estàs bé”; “Aquesta suma està malament”); amb els participis passats (generalment, degut a que acostumen a expressar estats assolits: “adolorit”, “afligit”, “assegut”); o bé quan l'atribut és un sintagma preposicional que expressa canvi o procés (“estar a punt”, “estar a l'abast”, “estar en joc”, ...).

A continuació, es tracta quins haurien de ser els usos dels dos verbs amb subjectes animats. Segons la nova gramàtica, quan l'atribut és un sintagma adjectival o bé un participi passat són possibles els dos verbs en la majoria de casos.

Hi ha alguns adjectius que aplicats a subjectes animats designen un estat assolit (*ample* (“folgant”), *bo* (“sa”), *immòbil*, *mort*) i precisament per aquest motiu s'usen amb *estar*: “El secretari ja *està* bo”. D'altra banda hi ha adjectius i algun participi que admeten la doble perspectiva: propietat inherent (*ser*) / estat assolit (*estar*). Amb el verb *ser*, s'expressa la propietat natural (“La magdalena és de caràcter o de natural animada, fresca, pàl·lida”) i amb *estar* implica una qualitat que es pot assolir amb un canvi d'estat (“La Magdalena ara es troba animada”). Noti's que el model és el mateix que s'ha vist en “Aquesta sala *és* freda”/ “Aquesta sala *està* calenta perquè l'hem escalfat”.

Alguns adjectius, en combinació amb un o altre verb, adquireixen valors diferents. Per exemple, no és el mateix *La Maria és una bona persona* (té un bon caràcter) que *La Maria està bona* (és atractiva o bé gaudeix de bona salut); *La Maria és freda* (no manifesta afecte) és diferent de *La Maria està freda* (s'ha refredat o bé té fred).

Certs adjectius tenen usos tradicionals; per exemple, *viu/mort*, *solter/casat*, *jubilat*, *cec*, *sord*, van amb *ser*. El verb *estar*, segons la gramàtica, s'usa també sense cap diferència semàntica.

Després dels usos amb subjectes animats, es tracta la combinació de *ser* i *estar* amb subjectes inanimats, en els que l'oposició entre els dos verbs és molt limitada. Podem parlar de certa distinció en frases com “Aquesta bombeta *és* fluixa” / “Aquesta bombeta *està* fluixa”. En la primera frase es faria referència a la qualitat de la bombeta (és de poca potència) i en la segona, a l'estat de la bombeta (en aquests moments està mal enroscada).

En el quadre que hi ha a continuació¹⁸, s’observa de forma esquemàtica els diferents punts que s’han tractat fins ara. S’ha vist que l’ús d’un o altre verb està condicionat per factors com el tipus de predicació (propietat inherent o bé estat assolit); la categoria sintàctica de l’atribut (sintagma adjectival, sintagma adverbial etc.); i, en alguns casos, pel caràcter animat o no animat del subjecte.

Usos de ser i estar en construccions atributives

<i>Tipus d’atribut</i>		<i>Tipus de subjecte</i>	
		<i>Subjecte animat</i>	<i>Subjecte no animat</i>
Propietat inherent	Sintagma adjectival	És molt intel·ligent	Aquesta terra és poc fèrtil
	Sintagma nominal	És notari	Les tassetes són de pisa
	Sintagma preposicional	La Roser és de Benicàssim	La manifestació és per la guerra
	Pronom possessiu	El xiquet és seu	El llibre és seu
Estat assolit	Sintagma adverbial	Tu estàs molt bé, noi	Aquesta suma està malament
	Majoria de participis	Estàs acostumat al fred	Ja està preparada l’habitació
	Sintagma preposicional	Estic d’esquena a la paret	El país està en constant mutació
	Sintagma adjectival (i certs participis)	La Carne està molt cansada	Neteja la cuina, que està molt bruta
		El conductor és/està viu El professor Pi és/està jubilat	El porró és/està ple de mistela La matrícula ja és/està oberta

El següent punt que tracta la nova gramàtica són les oracions copulatives locatives. En aquestes frases, el predicat pot ser un sintagma preposicional o adverbial (“La Maria és a la facultat”, “El cendrer és damunt de la taula”).

D’igual manera que en el cas de les copulatives no locatives, *estar*, *continuar*, *restar*... contenen un matís aspectual (duratiu o terminatiu), mentre que *ser* és neutre. En alguns contextos el predicat verbal *haver-hi* pot ocupar el lloc del verb *ser* i, fins i tot, el d’*estar*.

¹⁸ Ibid.

La nova gramàtica descriu el funcionament de *ser* i *estar*, respectivament, amb un sintagma locatiu. El verb *ser* és considerat un element d'unió entre el predicat locatiu i el subjecte oracional. Aquest verb no hi afegeix cap matís semàntic. El verb *ser* és apte per aquells casos en els que es vol expressar una simple localització, del tipus:

A les onze en punt encara érem al teatre
Quan la meva dona és fora, dino sempre al restaurant
L'habitació de la xiqueta és al primer pis
On son les taronges que vam comprar ahir?
El termòmetre és al calaix de dalt

La **Gramàtica** també estableix que la localització temporal s'expressi amb el verb *ser*:

Som [a mitja temporada / a les cinc de la vesprada / a l'hivern / a l'abril]
Som (a) diumenge, La inauguració de l'exposició és a les sis

És de destacar la relació entre *ser* i *haver-hi*. Una relació que va estudiar Joan Solà (com s'ha vist en l'apartat dedicat a aquest autor) i que la gramàtica ha acabat de definir. El verb existencial *haver-hi* també pot expressar la localització d'una manera neutra i s'utilitza complementàriament amb el verb *ser*, com s'observa en els exemples següents:

La Maria és allà / Allà hi ha la Maria
Les sabates eren a l'armari / A l'armari hi havia les sabates
La taca ja no hi és / Ja no hi ha la taca¹⁹

A causa del seu caràcter impersonal, segons la gramàtica, no es pot utilitzar el verb *haver-hi* si l'entitat que situem en un lloc s'expressa a través d'un pronom personal fort (*jo, tu, ell, nosaltres, etc.*) En aquests casos, s'usa el verb *ser*, fins i tot si el pronom és rema:

Hi serem nosaltres / Nosaltres hi serem
Hi era tothom / Tothom hi era

En les interrogatives com “-Que hi ha en Pere?” també existeix “-Que hi és, en Pere?”. En tots dos casos la resposta podria ser “No, no hi és” o bé “Sí que hi és” (el subjecte és elíptic). No podem respondre, en canvi, amb *haver-hi*: “*No, no hi ha”.

A propòsit d'això, Joan Solà té un capítol on tracta el tema de l'ús del verb *haver-hi*. Per a Solà no és ben bé cert que aquest verb sigui del tot impersonal ja que hi ha una forta tendència a fer-ne la concordança (Hi ha cotxes / Hi han cotxes).²⁰

---

¹⁹ Ibid.

²⁰ Vegi's Solà (1994), “La concordança del verb *haver-hi*”

Aquest és, segons la gramàtica, l'ús general d'aquest tipus de construccions locatives. L'IEC fa constar, però, que l'ús del verb *estar* en molts d'aquests contextos s'ha imposat en bona part del territori, especialment a les grans ciutats. La causa d'aquest fenomen, per la gramàtica, és la influència del castellà.

Sobre el verb *estar* en construccions de tipus locatiu, la gramàtica defineix que, d'igual manera que en les pròpiament atributives, el seu ús vindrà condicionat pel valor aspectual de la construcció. Aquest és el tret fonamental del que depèn la distribució entre els verbs *ser* i *estar*.

El verb *ser*, com ja s'ha observat, és neutre pel que fa al valor aspectual. *Estar*, en canvi, per la seva característica semàntica aspectual afegeix a una pura localització matisos de duració, permanència, fixació o resultat. Aquests matisos, a més, poden ser reforçats explícitament a través d'un complement adjunt. Els subjectes, com en cas del verb *ser*, poden ser animats o inanimats:

Mentre jo vaig estar al despatx no va telefonar ningú.
Jo ahir al vespre estava en una reunió de veïns.

Els quadres van estar al museu fins que els hereus els van reclamar.
L'Illa de Buda està a 0,45 graus de latitud.
El despatx del director està al tercer pis.²¹

En aquests exemples s'observa que *estar* equival semànticament a *trobar-se situat* o a *romandre*. Si volguéssim indicar la simple localització utilitzaríem el verb *ser*. D'aquesta manera es posaria èmfasi en la idea de situació més que no pas en la de permanència.

La gramàtica destaca uns altres casos en els que els valors aspectuals són explícits i, per tant, queda clar quin verb correspon en cada context:

Guardiola va estar al Barça fins que ell va voler
La Rosa està al comitè esportiu i jo a la comissió de pares
En Bartomeu està d'encarregat a can Mates
Quan treballlo porto roba d'estar per casa

En aquests exemples el valor de “permanència”, “tenir la feina habitual, la responsabilitat” només es poden expressar amb *estar*.

---

²¹ “Predicació no verbal”, versió electrònica de la Gramàtica de la llengua catalana (IEC). Part de sintaxi en procés d'elaboració.

El verb *estar* pot expressar localitzacions figurades:

La dificultat de l'experiment està en les reaccions químiques
Sovint les divergències no estan en el contingut sinó en la forma
Això no està a les meves mans [“no puc resoldre-ho”]
Les accions estan a 20 euros
Encara estem a temps d'evitar-ho²²

En les localitzacions figurades acostumen a sorgir vacil·lacions en l'ús; se n'han esmentat diverses en aquest mateix treball. Alguns d'aquests exemples es poden trobar amb el verb *ser*. No resultaria massa estrany sentir “Encara som a temps d'evitar-ho”. En els dos primers exemples, *estar* equival a “consistir”. Actualment per a expressar aquest valor es tendeix a utilitzar, per ultracorrecció, el verb *raure*.

Per acabar el repàs dels elements més destacables de la **Nova Gramàtica** en relació a l'ús dels verbs *ser* i *estar* es farà referència a un detall significatiu que reforça tot el que s'ha anat dient sobre la càrrega aspectual del verb *estar*. Concretament, és interessant observar què succeeix en la confluència d'un locatiu i un altre predicat no verbal.

És possible trobar, en una mateixa oració, un atribut (en forma de sintagma preposicional) que expressi una propietat contingent del subjecte i un sintagma locatiu:

El conill estava (de) panxa enlaire al mig del camí
En Pere estava en dejú al bar

Si el locatiu és l'element més allunyat del verb copulatiu, per força se selecciona *estar*; és precisament el cas d'aquestes frases. Si, en canvi, el locatiu es troba en primer lloc, amb *ser* es focalitzaria la localització, s'accentuaria aquest valor.

Es produeix una situació similar quan l'atribut és un adjectiu o un participi: si hi ha el locatiu en primer lloc, predomina *ser*: “Els llibres són al menjador, amuntegats i empolegats”. Si en primer lloc hi ha l'adjectiu o el participi, predomina *estar*: “Els llibres estan amuntegats i empolegats al menjador”.

---

²² Ibid.

Valoració global: elecció d'una proposta normativa, aspectes essencials, conclusions

En aquest treball s'ha vist la problemàtica en l'ús dels verbs *ser* i *estar* des de diferents perspectives. La dificultat en l'ús d'aquests dos verbs es deu a les propietats lèxiques que té cada un. En el repàs pels diferents autors i en la nova gramàtica de l'IEC s'observa que la majoria de confusions es produeixen en frases on hi apareix informació aspectual: per exemple, de temps, lloc. És en aquests contextos on el verb *estar* s'imposa davant de *ser*: sabem que *estar* posseïx més entitat com a verb que no pas *ser* i per això és l'opció preferida dels parlants en aquests contextos.

Tots els autors estan d'acord en les línies generals del funcionament dels dos verbs: han notat que *estar* conté una càrrega semàntica superior a *ser* i n'han sabut distingir els usos bàsics, per exemple, en l'atribució de propietats (“En Joan està trist”, “El noi és alt”).

Aquesta intuïció per definir l'ús dels dos verbs en termes generals no s'aplicava en casos més problemàtics com, per exemple, en la combinació d'informació locativa i temporal: “En Pere *serà/estarà* a la fàbrica tot el mes”; o bé “Aquest gerro *és/està* trencat”. Exemples com els citats són aquells que generen una veritable confusió. Per a resoldre'ls cal anar a cercar les propietats de cada verb i ser conscient que el que apareix en aquestes frases és informació de tipus aspectual, informació que el verb *estar* expressa més bé.

Aquesta és, doncs, una de les causes més importants que explicarien la vacil·lació en l'ús dels dos verbs. En treballs com els d'Aramon o Badia es descriu la realitat al detall, sense entrar en la causa de fons de la variació. És per aquest motiu que treballs com els de Solà, Ramos o Llach/Serra m'han resultat més útils i aclaridors. Penso que la millor aproximació al fenomen és aquella que integra i té en compte l'aspecte lèxic dels dos verbs en l'explicació.

La vacil·lació en l'ús dels verbs *ser* i *estar* té altres causes, tal com s'apuntava a la introducció. Penso que qualsevol aproximació mínimament rigorosa al fenomen ha de tenir en compte la forta pressió que el castellà exerceix en aquest punt en concret. Alhora, s'hauria d'evitar reduir l'explicació a una invasió dels usos propis del castellà.

S'ha dit diversos cops en aquest treball que una bona comprensió de les característiques lèxiques de cada un dels verbs (verb *ser* sense càrrega semàntica; *estar* amb informació aspectual) és imprescindible per utilitzar-los correctament. En aquest treball he intentat centrar-me en mostrar precisament això. La majoria dels exemples que he citat, provinents dels treballs d'altres autors, tenien en comú uns usos vacil·lants i quasi tots acabaven amb

una explicació sobre l'expressió de la temporalitat o altres informacions aspectuals, vinculades amb el verb *estar*.

Una de les idees que espero haver transmès és que els factors interns de la llengua tenen un gran pes en la problemàtica. Mes enllà d'atribuir al castellà la propagació d'uns usos poc genuïns, és imprescindible entendre primer el funcionament d'aquests verbs en el marc de la pròpia llengua. Un anàlisi que he trobat a faltar en algun dels treballs que he ressenyat com en els d'Aramon o Badia.

Tanmateix, la complexitat d'aquest fenomen no es deu únicament a un factor sinó a la combinació de diversos elements com les particularitats lèxiques de cada verb, uns contextos molt semblants, la pressió del castellà que esmentava i un últim element que ben aviat tindrà solució: la manca de normativització.

La qüestió de l'ús dels verbs *ser* i *estar* ja és prou complicada com per no disposar d'una normativització adequada. Probablement, el silenci normatiu ha contribuït a agreujar els dubtes dels parlants. L'absència d'una normativa clara al respecte ha propiciat l'expansió d'usos poc adequats entre els que s'inclouen nombroses ultracorreccions.

Finalment, la normativa oficial ha ofert una solució al problema. La proposta de l'IEC és la que adopto en aquest treball. El capítol dedicat a la predicació no verbal recull allò essencial sobre el tema. A més, l'explicació és clara i sistemàtica distingint entre els dos usos principals: en oracions atributives i en copulatives locatives.

El que valoro positivament de la proposta de l'IEC no és tan la resolució de cada cas particular on es produeixen vacil·lacions com el fet que enfoca el tema basant-se en les propietats de cada verb i els seus usos. És difícil saber exactament quin verb utilitzar en tots i cada un dels contextos possibles. Abans s'ha vist que hi ha factors com la semàntica que condicionen l'ús d'un o altre verb: si, per exemple, volem prioritzar el fet de localitzar-se a un lloc concret utilitzarem el verb *ser*; si el que volem expressar és temporalitat, llavors utilitzarem *estar*, com s'observa en l'exemple següent:

“En Pere serà a la fàbrica tot el mes” (es vol expressar localització)

“En Pere estarà tot el mes a la fàbrica” (l'important és que hi passarà tot el mes)²³

Per tant, en ocasions la resposta a “Què hi va aquí, *ser* o *estar*?” serà “Depèn del que es vol expressar”. I, en aquest sentit, la proposta de l'Institut és molt aclaridora perquè proporciona la informació necessària per tal que l'usuari de la llengua pugui decidir per si mateix.

---

²³ “Ser o estar? Les raons d'algunes vacil·lacions”, Joan Solà, *in memoriam*

En definitiva, la proposta de l'IEC omplirà per fi el buit normatiu pel que fa a aquest aspecte de la llengua amb una normativa clara, concisa i entenedora. La proposta de l'Institut farà possible comprendre aquest punt de la sintaxi perquè centra la solució normativa en les característiques particulars de cada un dels verbs. Unes característiques que, de fet, no són complicades d'entendre.

El següent punt que voldria tractar en aquesta “valoració global” va relacionat amb la comprensió d'aquest fenomen. Un cop la normativa es publiqui s'haurà de pensar com aconseguir que la proposta s'apliqui al carrer.

Sobre això, estic d'acord amb la valoració que es fa en el treball de Llach/Serra i que cito a continuació:

Què cal ensenyar, sobre el *ser* i l'*estar*? És predictable que a l'escola primària s'expliqui la diferència entre propietats i estats (“En Martí és alt”/”En Martí està malalt”) i poca cosa més. I també és predictable que durant l'etapa de secundària hi hagi una aproximació a la normativa dels dos verbs amb la dificultat que comporta, i que generi el resultat esperable: els estudiants avantatjats seran capaços de fer els exercicis d'aplicació i recordaran les normes uns dies o setmanes, però la mateixa complexitat del tema farà que aquests continguts s'oblidin o quedin arraconats al costat dels usos habituals del carrer.²⁴

Certament, els usos d'aquests dos verbs és un tema que l'ensenyament no ha tractat massa a fons, fet perfectament comprensible tenint en compte que no s'havia formulat encara una solució normativa al respecte. L'ensenyament d'aquests dos verbs es reduïa (o redueix) a explicar-ne allò fonamental, sense aprofundir-hi massa.

L'ampliació de l'explicació bàsica consisteix en oferir als estudiants un conjunt de situacions particulars en les que el llibre de text determina quines van amb *ser* i quines amb *estar*. Això, lògicament, és poc pràctic ja que és difícil recordar l'àmplia casuística a l'entorn d'aquests dos verbs. El fet de *saber* quan utilitzar un o altre verb no soluciona el problema: fa falta aplicar-ho també. Si no hi ha una base teòrica que permeti associar fàcilment uns usos a un o altre verb és impossible aplicar a la parla habitual un conjunt d'exemples inconnexos.

Estic d'acord amb el raonament que es fa a Llach/Serra: cal que les escoles enfoquin el tema des d'una nova perspectiva. Comparteixo la metodologia que proposen aquests autors:

---

²⁴ Ibid.

Sembla lògic començar per la semàntica, per les propietats lèxiques, abans que per les propietats gramaticals (no perquè no siguin importants, sinó perquè les semàntiques tenen la particularitat de connectar les classes de llengua amb el coneixement del món, mentre que les gramaticals solen quedar-se a l'aula de llengua). [...] nosaltres defensem que en els usos vacil·lants que hem tractat s'opti per una descripció comprensiva dels trets lèxics, i que s'expliqui que el verb *estar* té trets aspectuals que el fan molt competent per ser usat en frases on la idea de temps és important. I per altra banda, cal fer saber que el verb *ser* no disposa d'aquestes prestacions lèxiques, i que és un verb més especialitzat en localitzacions.²⁵

Crec que la Nova Gramàtica facilitarà l'aplicació d'una metodologia basada en comprendre les característiques d'un i altre verb. La proposta de l'Institut posa èmfasi en les diferències lèxiques i sintàctiques entre els dos verbs i facilitarà enormement la tasca d'explicar quan s'utilitza *ser* i quan *estar*.

Al cap i a la fi, el més important és poder transmetre l'ús d'aquests dos verbs a les futures generacions de parlants. La intuïció lingüística es va perdent poc a poc i convé complementar-la amb una base teòrica senzilla, que permeti als usuaris de la llengua discriminar els usos dels dos verbs.

També crec que és important potenciar l'ús de verbs com *haver-hi* o *ser-hi*: poden oferir una gamma més variada d'opcions i resoldre algun context problemàtic.

Solucionar normativament el fenomen de la variació de *ser* i *estar* és només el primer pas per a la resolució del problema. Convé que la teoria sigui finalment aplicada. I això s'aconseguirà únicament si els parlants perden la sensació d'inseguretat a l'hora d'enfrontar-se a l'ús de *ser* i *estar*.

---

²⁵ Ibid.

Referències bibliogràfiques

- ARAMON, Ramon (1957) “Notes sobre alguns calcs sintàctics en l’actual català literari”, *Syntactica und Stilistica. Festschrift für Ernst Gamillscheg*. Tübingen, Reichenkrou, 1-33.
- BADIA I MARGARIT, Antoni M. (1962) *Gramàtica catalana*. Madrid: Gredos.
- dglc = Pompeu Fabra: *Diccionari general de la llengua catalana*. Barcelona. Llibreria Catalònia, 1932.
- DIEC = Institut d’Estudis Catalans: Diccionari de la llengua catalana. Barcelona / Palma de Mallorca / València: Edicions 3 i 4 / Edicions 62 / Editorial Moll / Enciclopèdia catalana / Publicacions de l’Abadia de Montserrat, 1995.
- FABRA, pompeu (1954-1956) *Converses filològiques*. Barcelona, Barcino.
- FERRATER, Gabriel (1981), *Sobre el llenguatge*. Barcelona, Quaderns Crema
- IEC. Versió electrònica de la Gramàtica de la llengua catalana. Part de sintaxi en procés d’elaboració. “La predicació no verbal”.
- LLACH, Sílvia /SERRA, Pep (2012) “Ser o estar? Les raons d’algunes vacil·lacions”, *Joan Solà, in memoriam*. Girona: Universitat de Girona. Servei de publicacions. Salvador Oliva (editor)
- OLIVA, Salvador (2008): “[http://salvador-oliva.com/search/label/articles en català](http://salvador-oliva.com/search/label/articles%20en%20catala)”
- RAMOS, Joan Rafael (2002) “El SV, II: La predicació no verbal obligatòria”, *Gramàtica del català contemporani*. Editorial Empúries, Barcelona, 1993-2017.
- RUAIX, Josep (1994) *Observacions crítiques i pràctiques sobre el català d’avui / 1*. Barcelona, Ruaix.
- SOLÀ, Joan (1994) *Sintaxi normativa: estat de la qüestió*. Barcelona, Empúries.
- VALLCORBA, Jaume (1978) *Els verbs “ésser” i “estar” en català*. Barcelona, Universitat de Barcelona / Curial.